

NOTES SOBRE ELS CONVENTS GIRONINS DURANT L'OCUPACIÓ FRANCESA DE 1694-1698

MATEU GUITART I MOLINA

Resum

Allotjar i proveir a les tropes eren unes de les tasques més importants en temps de guerra, i els convents i monestirs foren els espais adequats si no hi havia suficients quarters i magatzems en les ciutats. En aquesta comunicació ens centrarem en un episodi molt concret: l'ocupació francesa de Girona entre els anys 1694 i 1698 en els convents de Sant Francesc i de Sant Francesc de Paula. No obstant, els fets són extensius a altres conflictes i èpoques. Hi ha dues grans causes que explicarien l'ocupació d'aquests convents. Per un costat, les grans dimensions d'aquests edificis els permetia allotjar molta tropa o emmagatzemar provisions i, per l'altre, l'estratègica situació dins de la ciutat, la proximitat a les grans vies de comunicació o a les muralles.

Paraules clau

Guerra dels Nove Anys, Girona, Sant Francesc, Sant Francesc de Paula.

Abstract

Accommodate and supply the troops were two of the most important tasks during war times, and convents and monasteries were appropriate places if in the cities there weren't enough quarters and warehouses. In this paper, we focus on a very specific time: the French occupation of Girona between 1694 and 1698 in the Sant Francesc and Sant Francesc de Paula convents. However, the facts are applicable to other conflicts and times. There are two main reasons that explain the occupation of these convents. On the one hand, the immense size of these buildings allowed them to accommodate a lot of troops or supplies for them and, on the other hand, the strategic situation in the city, the proximity to the high ways of communication or to the walls.

Key words

Nine Years' War, Girona, Sant Francesc, Sant Francesc de Paula.

Un dels principals problemes amb què s'enfrontava qualsevol ciutat en època moderna era l'allotjament de tropes; i la situació podia empitjorar notablement si, a més, s'estava en període de guerra i la plaça era pròxima a la frontera. En aquestes circumstàncies, i en funció de les operacions militars, els contingents de tropes podien arribar a xifres importants, que sobrepassaven àmpliament les capacitats de qualsevol *universitat*, per més recursos que tingués¹.

Apart de l'allotjament de tropes, també calia considerar l'aprovisionament, especialment de gra i de palla, per a la guarnició. Així doncs, allotjar tropes i aprovisionar-les eren dues activitats que requerien molt d'espai i els convents i monestirs –com també altres espais religiosos com les esglésies i, fins i tot, la catedral– eren llocs propicis per les seves grans dimensions

Tanmateix, i per tenir una visió més ajustada de la problemàtica, caldria considerar també l'esforç que feren els jurats de Girona per allotjar i proveir les tropes franceses, que fou independent del realitzat pels religiosos.

En aquesta comunicació ens centrarem en un període relativament mal conegut, com fou l'ocupació francesa de Girona, de 1694 al 1698, que s'insereix dins de la guerra dels Nou Anys (1688 – 1697). L'origen d'aquesta cal contextualitzar-lo en l'agressiva política exterior francesa desenvolupada durant el regnat de Lluís XIV de França, que fou contestada per l'aliança que formaren les potències europees (Àustria, Holanda, Anglaterra, Espanya...).

El front català no patí grans alteracions fins la conquesta de Roses (1693) i les de Palamós i de Girona (les dues el 1694) després de la desfeta hispànica a Verges el 27 de maig de 1694. La calma retornà fins que el 1697 els francesos conqueriren Barcelona, donant per acabada la guerra. Tanmateix, amb la pau de Ryswick, tots els territoris conquerits foren retornats a la sobirania del rei Carles II buscant posicionar bé el candidat francès, el duc d'Anjou, el futur rei Felip V, a la corona d'Espanya².

¹ Sobre la problemàtica dels allotjaments, vegeu a ESPINO, Antonio (2014): *Las guerras de Cataluña. El teatro de Marte (1652-1714)*, Edaf, Madrid, pàgs. 279-337.

² Per la guerra dels Nou Anys a Catalunya, vegeu ESPINO, Antonio i Mª Antònia MARTÍ (2013): *Catalunya abans de la guerra de Successió*, Afers, Catarroja-Barcelona, i HERNÁNDEZ, F. Xavier (2003): *La defensa de la terra*. «Història Militar de Catalunya», volum III, Rafael Dalmau, editor, Barcelona. Pel setge francès de 1694, GRAHIT, Emilio (1894): *El sitio de Gerona en 1694. Extracto de documentos inéditos*. "Revista de Gerona", XVIII, pàgs. 23-30, 54-62 i 86-92. Finalment, un estudi que tracta sobre l'ocupació francesa a les comarques gironines, ALCOBERRO, Agustí (1987). *Les terres gironines durant l'ocupació francesa de 1694-98: Una aproximació*. "Annals de l'Institut d'Estudis Gironins", XXIX, pàgs. 231-243

Del conjunt de convents i monestirs gironins del segle XVII, només ens centrarem en dos: els de Sant Francesc i el de Sant Francesc de Paula, perquè la font utilitzada, els manuals d'Acords de l'Ajuntament de Girona, només ens dóna informació suficient d'aquests convents. Això no treu que la resta d'edificis religiosos no patissin la mateixa problemàtica, però no quedà reflectida en els mencionats manuals pel fet que els jurats no hi intervingueren o, si ho feren, fou amb caràcter residual.

EL CONVENT DE SANT FRANCESC

La data inicial de l'ocupació del convent no la coneixem, però sí sabem que serví com a aquarterament i magatzem almenys des de l'estiu de 1695³. Ara bé, a finals de setembre de 1695, el comissari de guerra francès, mossur Gatima, pretenia fer servir el convent de Sant Francesc com a magatzem de palla, al mateix temps que també intentava obtenir l'església de l'hospital de Santa Caterina per la mateixa finalitat⁴. Al final, els jurats hagueren d'escollir entre un dels dos temples ja que el comissari no afluixava en les seves pretensions i preferiren sacrificar l'església de l'hospital abans de la del convent de Sant Francesc perquè aquest darrer era un dels més concorreguts de Girona⁵. A part, hi havia un orgue i uns retaules molt valuosos que es perdrien si no s'anava en compte⁶.

No obstant, a primers d'octubre, mossur Gatima comunicà que l'església de l'hospital de Santa Caterina quedaria plena en breu i que caldria fer servir igualment el temple del convent de Sant Francesc. Els monjos proposaren que no es fes servir la nau central sinó que deixarien una capella anomenada capítol, situada en el cap del claustre, i una sèrie d'habitacions. El problema

³ AMGi. M.A. 1695, RG. 17449, f. 454 (Carta al Virrei duc de Vendome. 9 d'octubre)

⁴ El duc de Vendome vol fer allotjar 800 cavalls i 10 batallons d'infanteria com a guarnició durant l'hivern (AMGi. M.A., RG. 17449, 1695. Junes de Guerra del 22 de juliol i del 8 d'octubre, fs. 375v i 448v, respectivament).

⁵ El caràcter, o la diligència, de Mossur Gatima quedà establert amb la següent anècdota: Quan els jurats el tractaren de convèncer que ocupar l'església de l'hospital de Santa Caterina era un error per la gran estima que en tenia el poble, ell els contestà amb les següents paraules: "*la església de Sant Pere de Roma era la més gran i la més cabal que les demás esglésies i que si fos així i es tingués que menester tampoc en seria immune per convenir així al Real Servei*" AMGi. M.A. 1695, RG. 17449, f. 431.

⁶ AMGi. M.A. 1695, RG. 17449, f. 432v (Junta de Guerra. 25 de setembre).

estava que per accedir-hi les carretes caldria fer malbé una estança que es trobava sobre la porteria, uns pilars i unes voltes del claustre. Com que no es podria evitar que s'ocupés una part, s'intentà preservar l'estructura fent descarregar la palla al costat de l'entrada de la porteria i després seria traslladada a dins mitjançant la força de braços⁷.

Cal suposar que les relacions amb mossur Gatima no haurien de ser molt bones perquè per resoldre aquest conflicte calgué la intervenció de l'intendent, M. Desgrigny, i del virrei, el duc de Vendôme⁸. Mentre que a aquest darrer se li explicava tota la problemàtica amb mossur Gatima, el to de la carta a l'intendent Desgrigny era diferent pel fet que insistia en les conseqüències de l'ocupació de l'espai del monjos. Si no podien celebrar actes religiosos, no tenien entrades de diners, cosa que els obligaria, si s'allargava la situació, a marxar per manca de sosteniment. Segons sembla, la intervenció del Virrei calmà els ànims.

A primers de l'any següent, 1696, començà la preparació de la nova campanya militar i calia tenir a punt l'allotjament per a les tropes que vindrien a Girona. En principi es volia reformar una part del convent de la Mercè, però el seu alt cost, unes 500 lliures barceloneses, obligà als jurats a buscar una alternativa. I la trobaren en el convent de Sant Francesc, on amb menys diners podrien fins i tot allotjar més oficials⁹. I aquest fou el motiu perquè s'arrangessin les tres cel·les del monestir. Per evitar que el preu fet fos molt alt, els jurats acordaren donar un *axachus*, o prima, de 10 lliures a qui assumís fer la reforma per 120 lliures. El mestre de cases de Girona Llorenç Martí acceptà fer-ho per aquest preu¹⁰.

El preu fet se signà el 19 de febrer de 1696 i calia arranjar una habitació, que estava entre la infermeria i els claustrats, on hi havia les tres cel·les. A la part que donava al rec Monar hi havia caigut una bomba durant el setge de 1694, i s'havien d'arreglar el teulat i les portes, i tapar amb pedra i calç el forat fet pel projectil. A més, s'havia de fer una xemeneia. La durada de la reforma era de tres setmanes, que començarien a comptar des del moment

⁷ AMGi. M.A. 1695, RG. 17449, f. 453 (Junta de Guerra. 9 d'octubre)

⁸ AMGi. M.A. 1695, RG. 17449, fs. 454 i 455.

⁹ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 92 (Junta de Guerra. 18 de febrer).

¹⁰ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 92v (Axachus sobre el preu fet de l'habitació del convent de Sant Francesc de la Observança). Respecte el mot "axachus", a pesar de la consulta de diversos diccionaris (Alcover-Moll, Institut d'Estudis Catalans i de l'Enciclopèdia Catalana), no s'ha trobat un significat més precís. Aquest s'ha deduït pel context.

que donessin a Llorenç Martí el document del tracte. Com en altres obres, se li donà la franquesa en el drets d'entrada de tots els materials que necessités i s'acordà que el pagament es fes en tres parts¹¹.

Les obres començaren de seguida perquè el primer pagament, i el de l'*axachus*, es féu el 23 de febrer¹². Però observem que, per un motiu que desconeixem, l'obra no complí amb els terminis pactats perquè el segon pagament es realitzà el 27 de març¹³ i el tercer, i darrer, el 16 de març de l'any següent¹⁴.

Tanmateix, mentre es realitzava aquesta reforma, el mencionat Llorenç Martí construï una habitació entre les parets de dues capelles del monestir per allotjar l'oficial que vigilava un cap del pont de Sant Francesc i que fins aquell moment s'allotjava en la casa de Pere Busquets, un cirurgià de Girona. Per aquesta obra rebé 26 lliures barceloneses i el pagaren el 12 de maig de 1696¹⁵.

EL CONVENT DE SANT FRANCESC DE PAULA

A la Junta de guerra del 6 d'agost de 1695 es discutí l'ordre que donà el governador de la plaça, segons la qual s'expulsava els monjos d'aquest monestir perquè es volia fer servir el recinte com a magatzem de palla i suposem que les cel·les dels monjos s'usaren per allotjar-hi soldats. Els jurats intentaren almenys que els monjos es poguessin quedar, ja que eren molt pocs, però les gestions foren inútils; se'ls donà un passaport i foren obligats a marxar a terres que estaven sota la sobirania del Rei Carles II¹⁶.

Els francesos decidiren destacar més cavalleria a Girona i els faltaven quarters per aquesta finalitat. Per això, el comissari de Guerra ordenà que es

¹¹ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 93 (Preu fet per arranjar l'habitació del convent de sant Francesc de la Observança).

¹² AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 96. Es paguen 36 lliures, 6 sous i 8 diners com a primera paga. A part, les 10 lliures d'*axachus*.

¹³ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 115v. Es pagaren 43 lliures, 6 sous i 8 diners.

¹⁴ AMGi. M.A. 1697, RG. 17451, f. 137v. Es pagaren 43 lliures, 6 sous i 8 diners.

¹⁵ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 152. (Junta de Guerra. 17 d'abril) i el seu pagament a f. 183v.

¹⁶ AMGi. M.A. 1698, RG. 17452, f. 268v. Carta al Rei Carles II. 15 d'abril. A part de la seva expulsió, també se'ls apropiaren altre material, com 10 matalassos o roba que foren entregats als francesos i que els jurats es comprometeren a retornar als religiosos (Junta de Guerra. 3 de gener de 1697. M.A. 1697, RG. 17451, f. 38.)

tinguessin a punt unes cent canes de cavallerisses perquè, en cas contrari, faria allotjar la cavalleria en cases particulars. En la Junta de Guerra del 28 de febrer de 1696 es discutí aquest afer i s'aprovà fer-les amb el menor cost possible. Després d'una recerca per veure el cost més baix, en la Junta de Guerra del 6 de març s'acordà que el cost per cana seria d'una lliura i deu sous, i el principal establiment afectat seria el convent de Sant Francesc de Paula. Finalment, al cap d'una setmana, les cavallerisses ja estaven fetes i, en aquest convent, se'n feren quaranta canes i mitja, repartides entre el claustre i en una habitació que estava a tocar de la cuina¹⁷.

Cal entendre que l'afectació del convent seria molt més gran del que, en un principi, s'hauria pensat, perquè els jurats també prengueren la decisió, en la Junta de Guerra del 6 de març, de guardar tot el que fos de valor del convent. Fins llavors, aquests objectes estaven dins mateix de l'edifici, protegits per una paret que havien fet fer els religiosos abans de marxar, que tapava la sagristia i altres estances.

Uns mesos més tard, els jurats de Girona reberen instruccions de fer arranjar una sèrie d'edificis religiosos, entre els quals, el convent de Sant Francesc de Paula, per tal d'allotjar les tropes que anaven arribant a la ciutat. La reforma no fou molt important ja que solament consistí en deixar en condicions unes finestres i posar pany i clau a unes quantes portes. També s'aprofità per empedrar les parts de les celles que no ho estaven o que estaven en pèssimes condicions¹⁸.

Tanmateix, la nit del dimarts 27 de març de 1696 es produí un incendi en un magatzem de palla que estava al costat del convent de Sant Francesc de Paula. Les flames aconseguiren traspasar l'edificació i cremaren el teulat de l'església, quedant solament dempeus la volta de guix. Immediatament, l'enginyer major, seguint les ordres del governador de la plaça, ordenà als jurats la reconstrucció dels edificis destruïts perquè hi calia posar palla. Cal suposar que vindria en breu un important contingent de cavalleria i s'havia de tenir a punt el seu proveïment. Per facilitar la tasca, l'enginyer major els

¹⁷ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, fs. 97 i 101. Juntes de Guerra dels dies 28 de febrer i 6 de març de 1696, respectivament. Pel pagament, f. 106 (15 de març). El constructor fou Llorens Martí, mestre de cases de Girona, i, en total, se li pagaren 79 lliures i 4 sous.

¹⁸ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 70. El mestre d'obres era Llorenç Martí, de Girona, i, en total, costà 69 lliures barceloneses i 10 sous.

proposà que aportaria la fusta –només pagarien el cost de serrar-la- i la llenya per coure les teules¹⁹.

No obstant, els jurats es queixaren de la pèssima situació econòmica de la ciutat i de les dificultats que hi hauria en complir les seves instruccions. Les autoritats militars, en un primer moment, optaren per aconseguir que la ciutat pagués els desperfectes amb promeses molt vagues. Bàsicament, se'ls prometé que es farien gestions davant del primer ministre perquè les poblacions del voltant també col·laboressin en pagar part del cost. Això sí, Girona hauria d'anticipar el cost total. La resposta dels jurats no es féu esperar ja que posaren sobre la taula la incapacitat de pagar, no tan sols els desperfectes de l'incendi, sinó les despeses ordinàries, com podien ser els salaris dels oficials de l'hospital i d'altres organismes²⁰.

Finalment, la pressió que exerciren els jurats no va reeixir i hagueren d'acceptar el cost de la reconstrucció perquè la resposta que els donà el governador fou molt contundent i no hi havia altres alternatives. Això sí, demanaren que almenys rebessin la fusta i la llenya per coure les teules, tal i com se'ls havia dit dies enrere²¹.

Malauradament, dies més tard, el governador els informà que no els podria donar la fusta i la llenya promeses per dificultats que havien sorgit. Amb totes aquestes circumstàncies, els jurats ordenaren buscar qui podria fer-se càrrec d'aquesta reconstrucció, acceptant l'oferta més baixa de les que concursessin²².

El preu fet entre la ciutat i el constructor, el mestre de cases de Girona Joan Alesma, es firmà el 17 d'abril i el cost fixat fou de 350 lliures barceloneses. Entre altres coses s'havien de posar vuit bigues de trenta pams de llargada i, un i mig d'amplada. També calia posar les llates, teules i altres arranjaments necessaris per deixar els teulats – el de l'església, el del dormitori del convent i el del claustre- tal i com estaven abans de l'incendi. Una altra tasca que també calia fer era la de netejar tota la volta, especialment la que donava al costat de l'Onyar.

¹⁹ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 123 (Junta de Guerra. 3 d'abril).

²⁰ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 127 (Consell General. 4 d'abril)

²¹ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 142 (Junta de Guerra. 6 d'abril)

²² AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 147v (Junta de Guerra. 12 d'abril)

Respecte als materials, s'havien d'utilitzar les fustes que estiguessin en bon estat, però, si es donés el cas contrari, s'havien d'anar a buscar –assumint el constructor tots els costos del trasllat dels materials– a sota la cuina de l'hospital de Santa Caterina, on n'hi havia de guardades. L'utilatge que necessités l'hauria d'aportar ell, i el seu cost estaria inclòs en el preu fet. Tanmateix, tindria franquesa a l'hora d'entrar els materials necessaris per la reconstrucció.

Per últim, s'acordà que el pagament es faria en tres terminis: al firmar la taba, a mig fer l'obra i, el darrer, quan s'hagués acabat l'obra.

El termini d'execució era breu perquè, si a finals de maig l'obra no estava acabada, es podria donar a un altre mestre de cases i totes les noves despeses anirien a càrrec de Joan Alesma²³.

Dels pagaments al mestre de cases sabem que no es respectà el termini, però tampoc sabem què succeí, encara que potser l'endarreriment fou produït per no haver rebut la fusta i llenya promeses. El primer pagament es féu el 28 d'abril cosa que permet interpretar que les obres començaren entorn d'aquesta data²⁴. El segon ja superà el termini fixat, que era el de finals de maig, ja que es pagà el 14 de juny²⁵. El darrer pagament no es donà fins al 22 d'octubre, i no es pagà la totalitat; els jurats retingueren 20 lliures perquè l'obra no s'havia fet com s'havia acordat en el preu fet²⁶.

La demora en la finalització de les obres no implicà que el convent quedés inutilitzat completament fins a mitjans octubre ja que, segurament, en les parts no afectades pel foc, sí que es feia servir. En aquest sentit, el 31 de juliol es pagaren unes altres petites obres per poder-hi posar palla²⁷.

Pocs dies més tard, el comissari de Guerra francès, mossur Gatina, demanà als jurats que cobrissin una part del claustre del convent per poder fer un magatzem de blat. El cost de l'obra a càrrec dels gironins s'aproximava als 300 francs francesos –unes 150 lliures barceloneses– i la resta del cost ho assumiria la Corona. En cas que es neguessin a col·laborar, els prendria el pallol de la ciutat i ja no hi podrien posar blat. Evidentment, l'única cosa que

²³ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 149v.

²⁴ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 156v. (Es pagaren 116 lliures, 13 sous i 4 diners).

²⁵ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 208 (Es pagaren 116 lliures, 13 sous i 4 diners).

²⁶ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 364 (Es pagaren 96 lliures, 13 sous i 4 diners).

²⁷ AMGi. M.A. 1696, RG. 17450, f. 277 (Es pagaren a Esteve Brossa, fuster de Girona, 2 lliures i 12 sous per treure unes menjadores, portes i finestres).

es podia fer era acceptar pagar aquests 300 francs²⁸. Tan sols quatre dies més tard es pagaren 200 francs –que al canvi eren 100 lliures barceloneses– al mestre de cases gironí Joan Oliveras com a ajuda de costa per construir el magatzem que demanava mossur Gatina²⁹.

La campanya de 1697 fou una de les més decisives de la guerra pel fet que es prengué Barcelona. Ara bé, mesos abans ja començaren els preparatius i una tasca important era la de preparar allotjament per a les tropes que vindrien a combatre. Per aquest motiu, el 5 de febrer, el comissari de Guerra demanà als jurats que fessin arreglar el monestir per encabir-hi soldats³⁰. No calgué fer gran cosa perquè solament s'arranjà un passadís i es posaren portes i finestres en les cel·les del monestir³¹.

CONCLUSIONS

En aquesta comunicació s'ha volgut posar de manifest la importància del fenomen de la guerra, i més específicament l'allotjament de les tropes i l'aprovisionament d'elles, dins de la història dels monestirs i convents. I, com exemple, s'ha estudiat un període molt concret, però aclaridor, l'ocupació francesa de 1694-1698.

Això sí, no fou un fet aïllat ja que el trobem en qualsevol conflicte, perquè sempre romanien les mateixes preocupacions als caps militars: allotjar les tropes i guardar convenientment les provisions per a la campanya. En cas de fallar en qualsevol d'aquestes dues tasques, el resultat seria una disminució de la capacitat combativa de l'exèrcit per una reducció d'efectius produït per desertions o per malaltia, o, encara pitjor, que les dues causes es produïssin simultàniament. Per evitar-ho, el comandant militar de torn –en el nostre cas, el comissari de guerra– no dubtava en utilitzar qualsevol mètode, com la imposició o la coacció, ja que, en darrera instància, amenaçava amb allotjar les tropes en cases de particulars i ocupar el pallol de la ciutat si no se li proporcionava l'allotjament i magatzems. En aquest sentit, els convents i monestirs eren uns espais que podien resoldre aquests problemes pel fet

²⁸ AMGi. M.A. 1696. RG. 17450, f. 265v i ss (Consell General. 27 de juliol).

²⁹ AMGi. M.A. 1696. RG. 17450, f. 317v.

³⁰ AMGi. M.A. 1697. RG. 17451, f. 103v. (Junta de Guerra. 5 de febrer).

³¹ AMGi. M.A. 1697. RG. 17451, f. 111 (23 de febrer. Per aquesta reforma es pagaren 25 lliures i 8 sous als fusters, de Girona, Pere Molera i Jaume Brossa).

que les cel·les podien ser ocupades per soldats i els temples –i altres espais com els claustres- eren ideals per posar-hi les provisions.

Hi ha diversos motius que ens permeten explicar perquè s'ocuparen els recintes religiosos, però ens inclinem a pensar que n'hi ha dos de principals. En primer lloc, les grans dimensions d'aquestes estructures arquitectòniques permetien allotjar una tropa molt nombrosa o bé guardar-hi un volum important de provisions. En segon terme, l'excel·lent ubicació d'aquests edificis dins de la trama urbana ja que solien estar a prop de les principals vies d'entrada i sortida de la ciutat o a tocar de les muralles. Per tant, el trànsit d'entrada i sortida podia ser fluid i, al mateix temps, permetia, en cas de necessitat, situar les tropes a les muralles per defensar la plaça sense gran dificultat. Per últim, també contribuïa a controlar la plaça fàcilment ja que les tropes es trobaven allotjades en llocs estratègics que facilitaven la repressió de qualsevol conat de revolta, si es produïa.

BIBLIOGRAFIA

- Manuels d'Acords Ajuntament de Girona (AMGi), Anys 1694, 1695, 1696, 1697 i 1698.
- ALCOBERRO, Agustí (1987): *Les terres gironines durant l'ocupació francesa de 1694-98: Una aproximació*. "Annals de l'Institut d'Estudis Gironins", XXIX, pàgs. 231-243
- BUSQUETS, Joan i Antoni SIMON (1993): *Girona al segle XVII*, Ajuntament de Girona - Diputació de Girona, Girona.
- FABRE, Jaume (1986): *Girona entre 4 rius*, Ajuntament de Girona, Girona.
- GIRONELLA, Anna (2005): *Girona, convents i monestirs, segles X-XIX*, Ajuntament de Girona, Girona.
- GIRONELLA, Anna (2011): *La Girona del barroc: Ciutat de Convents*. "Annals de l'Institut d'Estudis Gironins", LIII, pàg. 105-126
- MIRALPEIX, Francesc i Xavier TORRES (2015): *Girona moderna (segles XVI-XVIII). De l'obrador al baluard*, Ajuntament de Girona. Girona.
- VICENS VIVES, J. (1947): *Gerona después de la paz de Ryswick*. "Annals de l'Institut d'Estudis Gironins", II, pàg. 5-49